

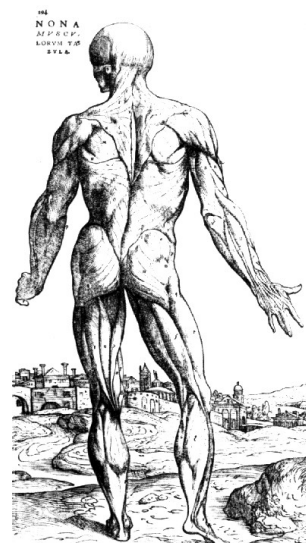
DE SPIERKRACHT DER KERK BIJBELSE PRINCIPES ROND DE KERKELIJKE TUCHT

Ds. R. D. Anderson, laatst aangepast 3 juli 2012

INLEIDING

Niet voor niets hebben de Here Jezus en zijn apostelen over de kerkelijke tucht gesproken. Het kerkvergaderend werk van Christus wordt nog altijd aangevochten door de duivel. Christus' gemeente blijft daar niet voor gespaard. En Christus in zijn liefde voor ons heeft aan zijn gemeente een weg van kerkelijke tucht gegeven. Christus wil dat zijn gelovigen blijven vechten tegen de duivel en de verleidingen in het leven. Met de tucht geeft Hij hen middelen om elkaar hierin te helpen en te bevorderen. De tucht is ook een middel om hardnekkig ongelof, dat zich openbaart door de weigering om tegen de zonde te strijden, uit zijn kerk te weren.

Laat duidelijk zijn dat de kerkelijke tucht (breed bekeken) een middel is dat gebruikt moet worden *door alle gemeenteleden*. Dit is niet alleen een verantwoordelijkheid voor de ouderlingen. Het hoort bij een levende gemeenschap die *alle* facetten van Christus' liefde tot ons wil doen blijken in haar onderlinge omgang,—liefde gebleken uit zorg voor elkaar, bijstand, hulp, gebeden en ook, desnoods, liefdevolle vermaning.

De spierkracht der kerk

De titel van deze stencil over aspecten van de kerkelijke tucht is een vergelijking ontleend aan Calvijn: de spierkracht der kerk. Calvijn zegt:

Net zoals de zaligmakende leer van Christus de ziel van de kerk is, zo dan ook dient de kerkelijke tucht als de spieren van de kerk. Door deze spieren worden al de leden van het lichaam samen gehouden, een ieder op zijn eigen plaats. (*Instit.* 4.12.1)

De kerkelijke tucht houdt dus het lichaam van Christus' kerk samen. Al sprak Calvijn alleen van twee kenmerken van de ware kerk (prediking en sacramenten), vond hij de kerkelijke tucht toch *onmisbaar*. Zonder de tucht valt het lichaam van de Here Jezus uit elkaar. Een goede reden dus voor de Nederlandse Geloofsbelijdenis (art. 29) om de tucht als derde kenmerk van de ware kerk te noemen.

Het belang van de kerkelijke tucht

Wij hebben gezien hoe Calvijn de kerkelijke tucht vergelijkt met de spieren van het lichaam. De tucht houdt de kerk samen. Dat privé-zonde ook een zaak van de kerk als geheel kan worden, kunnen wij duidelijk zien uit Mattheüs 18 (zie beneden). De zonde moet, indien ze niet opgelost wordt, uiteindelijk aan de hele gemeente bekend gemaakt worden. De hele gemeente heeft er belang bij, want zij is daardoor verontreinigd. Zelfs een privé-zonde vormt een bedreiging voor haar saamhorigheid.

Er ligt hier een belangrijk punt voor ons. Goede handhaving van de kerkelijke tucht is *het* bijbelse wapen tegen *individualisme*—het uiteenvallen van de kerk in kleine brokjes. Het belang van de gemeente als een lichaam, als een corporatief verschijnsel, wordt hierdoor onderstreept.

Er ligt *hier* echter ook een gevaar. Denken wij in onze dagen “corporatief,” dan denken wij vaak in structurele vormen. Wat bedoel ik? Dit: in onze strijd tegen de individualisering proberen wij al te vaak de dingen gestructureerd aan te pakken. Een comité hier, een commissie daar, hier een bestuur, daar een bestuur. Wees niet verbaasd dat er in sommige kerken een soort comité voor broederlijke vermaning is! Daar zegt de Schrift niets over. Sterker nog, de Schrift pakt het heel anders aan. De kerkelijke tucht *begint* en *eindigt* met de persoonlijke actie van de verschillende gemeenteleden. Hierdoor leren wij de gemeenschap der heiligen werkelijk te ervaren.

DE TUCHT IN HET OUDE TESTAMENT

Hoewel het Nieuwe Testament vrij specifiek is over de procedure voor kerkelijke tucht is het vanzelfsprekend dat tucht onder Gods volk niet uit de lucht was komen vallen. Al in de wet van Mozes zien wij hoe voorvallende zonde behandeld moest worden.

In Leviticus 19:17-18 spoort de Here Zijn volk aan elkaar te vermanen in het kader van broederlijke liefde:

Gij zult uw broeder in uw hart niet haten; openlijk zult gij uw volksgenoot terechtwijzen en niet ter wille van hem zonde op u laden. Gij zult niet wraakzuchtig en haatdragend zijn tegenover de kinderen van uw volk, maar uw naaste liefhebben als uzelf. Ik ben de HERE.

De Here geeft hier de oplossing voor kwade gevoelens tegen medebroeders.¹ In plaats van wraak te koesteren, krijgen broeders de opdracht elkaar openlijk *in het kader van de broederlijke liefde* terecht te wijzen. Indien je dit niet doet wordt de zonde van een ander (die jij zelf geconstateerd hebt) op jezelf geladen!

Maar wat moest er dan gedaan worden als iemand niet wilde luisteren naar dat broederlijk vermaan en bleef doorgaan in zijn zonde? In Numeri 15:22-31 worden een aantal bepalingen gegeven die licht werpen op hoe men destijds met de tucht moest omgaan.² Onderscheid in procedure wordt gemaakt tussen een “onopzettelijke” zonde die het volk als geheel doet, “onopzettelijke” zonde die een individu doet, en de zonde van een individu gepleegd “met voorbedachten rade.” Zoals wij straks zullen zien komt die laatste categorie in aanmerking wanneer men blijft doorgaan in zonde ondanks het broederlijk vermaan. Wij lezen het volgende:

Wanneer gij nu onopzettelijk een van deze geboden niet volbrengt, die de HERE tot Mozes gesproken heeft, van alles wat de HERE u geboden heeft door de dienst van Mozes van die dag af, dat de HERE zijn geboden gaf en daarna, van geslacht tot geslacht, en wanneer het buiten weten van de vergadering onopzettelijk geschied is, dan zal de gehele vergadering een jonge stier tot een brandoffer bereiden, tot een liefelijke reuk voor de HERE, met het bijbehorend spijsoffer en plengoffer volgens het voorschrift, benevens een geitebok tot een zondoffer. Dan zal de priester over de gehele vergadering der Israëlieten verzoening doen, en het zal hun vergeven worden, omdat het onopzettelijk was, en omdat zij hun offergaven de HERE als een vuuroffer hebben gebracht met hun zondoffer voor het aangezicht des HEREN wegens hun onopzettelijke zonde. Het zal aan de gehele vergadering der Israëlieten vergeven worden, zowel als aan de vreemdeling die in uw midden vertoeft, want het was onopzettelijk over het gehele volk gekomen.

Wanneer één persoon onopzettelijk gezondigd heeft, dan zal hij een éénjarige geit tot een zondoffer aanbieden; en de priester zal over hem die onopzettelijk gezondigd heeft met een onopzettelijke zonde tegen de HERE, verzoening doen door over hem de verzoening te volbrengen, en het zal hem vergeven worden.

Éénzelfde wet zal voor u gelden, voor de onder de Israëlieten geborene en voor de vreemdeling die in uw midden vertoeft, ten aanzien van hem, die iets doet door een onopzettelijke zonde.

Maar wie iets met voorbedachten rade doet, hetzij geboren Israëliet, hetzij vreemdeling, die zal een lasteraar van de HERE zijn, die zal uit zijn volk worden uitgeroeid, want hij heeft het woord des HEREN veracht en zijn gebod geschonden; die zal zeker uitgeroeid worden, zijn ongerechtigheid is op hem.

Het eerste wat opvalt is het onderscheid tussen “onopzettelijke” zonde die vergeven kan worden en opzettelijke zonde (zonde “met voorbedachten rade”) die niet vergeven kan worden. Onze vertaling is helaas een beetje misleidend hier. Letterlijk spreekt de Here over zonde “in dwaling” die tegenover zonde “met een hoge hand” staat. Zonde met een hoge hand is zonde die openlijk en opzettelijk gepleegd wordt. Je heft je hand op en blokkeert het gezicht van de Here God, als het ware, want wat God zegt wil je bewust negeren.

De categorie van zonde “in dwaling” wordt verder uitgelegd in Hebrëen 5:1-10 (de taak van de hogepriester). In deze passage wordt gesproken over de zonden die verzoend kunnen worden (v.1). De daders (ieder mens die zonde pleegt) worden aangegeven (in termen die afgeleid zijn van Num. 15) als “de onwetenden en dwalenden” en als mensen aan wie zwakheid kleeft (net zoals bij de hogepriester zelf)³.

¹ In dit artikel, om stilistische redenen, doen mannelijke termen dienst voor de beiden geslachten.

² Ik ga hier voorbij aan de heilshistorische plaats van deze wetten die niet onbelangrijk is. Num. 15 valt binnen de vijf hoofdstukken die haast de enige informatie bevatten die wij hebben over de 38 jaar in de woestijn. Wij mogen aannemen dat deze wetten meegedeeld werden tegen het einde van deze 38 jaar om de opgroeiende nieuwe generatie hoop te geven. Uit het eerste deel van het hoofdstuk krijgen zij een aanvulling op de offerwetten en mogen daaruit oppikken dat zij straks in staat gesteld zullen worden om offers van hun eigen oogst voor de Here te brengen. De wetten die wij hier overwegen laten zien dat de weg van vergeving van zonde en verzoening met de Here weer mogelijk wordt gemaakt. Over de aard van het oordeel over de krijgslieden, die in de woestijn moesten sterven, en de geestelijke gevolgen daarvan zie mijn artikel *Het geestelijk welzijn van de generatie die stierf in de woestijn* te vinden op: <http://www.frcrockingham.org/anderson/nl/index.html>

³ De brief aan de Hebrëen maakt gebruik van de Griekse vertaling van Num. 15 (de Septuagint).

Samenvattend zouden wij kunnen zeggen dat zonde die vergeven kan worden is zonde die gedaan wordt uit onwetendheid, maar ook door te dwalen in menselijke zwakheid.

Zonde “in dwaling” is daarom zonde waarover wij oprecht berouw hebben. Het kan zijn dat de bedoelingen tijdens het plegen van de zonde slecht waren, maar door het geweten is men toch tot berouw gekomen. Er is in dit geval geen verhard hart dat doelbewust (d.w.z. met een hoge hand) tegen de wil van de Here ingaat.

Het is belangrijk te beseffen dat bij zonde “met een hoge hand,” bedoeld wordt een hand die zich opzettelijk opheft tegen God zelf en niet wil buigen voor zijn wil.⁴

De weg van vergeving die de Here in deze wet aangeeft ziet natuurlijk uit naar de komst van de Here Jezus die ons offerlam is geworden. Men moest in het Oude Testament een offerdier naar de priester brengen, zijn handen op de kop van het dier drukken en belijdenis doen van zijn zonde. Daarna kon het dier in zijn plaats geslacht worden als afbeelding van het feit dat een ander (Jezus Christus) de straf voor onze zonden op zich geladen heeft.

Maar God bepaalde in zijn wet dat deze weg van verzoening niet mag gelden voor iemand die opzettelijk en doelbewust tegen Gods wet ingaat. Zo iemand heeft geen recht om een offerdier te brengen. Als er geen oprecht berouw is (en daar komt het op aan) worden niet alleen de zonden niet vergeven, maar de zondaar moet uit het midden van Gods volk uitgeroeid worden (dat is, afgesneden, verg. 1 Kor. 5:13b).

De uitroeiing

Het “uitroeien” uit het volk hield in dat de rechten van iemand als burger van Israël hem ontnomen werden. Dit kon geschieden op verschillende manieren: 1) door het voltrekken van de doodstraf indien een halsmisdadig gepleegd was (verg. Exod. 31:14); 2) in zeldzame gevallen, wanneer de Here de doodstraf bij uitzondering op zijn wet toch eiste (bijv. in het geval van de sabbatschender in Num. 15:32-36), of zelf een doodstraf uitvoerde (bijv. wanneer zijn heilige voorwerpen mishandeld waren, zie 2 Sam. 6:6-7); 3) door verbanning uit het land (de normale betekenis van ‘uitroeiing’). Ook dit werd soms direct door de Here voltrokken zoals in het geval van Manasse (2 Kron. 33:11) of in het geval van heel zijn volk (de ballingschap).

Het allerbelangrijkste gevolg van de afsnijding was dat men geen toegang meer had tot de tempel van de Here (en het sacrament van de offerdienst) en dus geen mogelijkheid meer had om met Hem verzoend te worden.⁵

Het is belangrijk te beseffen dat zo’n uitroeiing niet permanent behoefde te zijn. Het geval van Manasse is zeer leerzaam wat dit betreft. Manasse had duidelijk met een hoge hand zonde gepleegd tegen de HERE en de HERE had daarom Manasse laten wegvoeren in ballingschap. Maar toen Manasse uiteindelijk tot diep berouw over zijn zonden gekomen was heeft de Here hem weer hersteld en opgenomen onder zijn volk en verbond (zie 2 Kron. 33:12-13).

De uitroeiing of afsnijding, ook in het Oude Testament, is een maatregel die geldig blijft *totdat iemand tot oprecht berouw over zijn zonde komt*. Dan kan men weer opgenomen worden onder het verbondsvolk.

Het is van belang te beseffen dat in Numeri 15 geen lijst van zonden gegeven wordt die beschouwd moeten worden als “zonden met een hoge hand.” Dit onderstreept het feit dat het om de motivatie gaat en niet om een hele ernstige daad op zich. Dit laat echter onverlet dat, wanneer de Here het belang van een bepaald gebod wil onderstrepen in zijn wet, Hij eraan toevoegt dat overtreding van dit gebod uitroeiing uit het volk betekent. De boodschap hier is dat dit gebod zo duidelijk is dat iemand die het overtreedt beschouwd moet worden als een doelbewuste zondaar (d.w.z. zonde met een hoge hand). De schuld kan niet verzoend worden (verg. Num. 9:13; 15:31; 19:13) tenzij hij op duidelijke wijze tot inkeer komt (zoals in het geval van Manasse). Zonden die zo onderstreept worden in Gods wet zijn de volgende:

⁴ Het is voor te stellen dat iemand opzettelijk tegen zijn naaste kan zondigen op deze manier (d.w.z. met een hoge hand) en nog niet de hoge hand tegen God heft. Als hij later geconfronteerd wordt met het feit dat zijn daad tegen *Gods* wil is, en juist daarom tot berouw komt, dan kan die zonde vergeven worden.

⁵ Ook aan mensen die om cultische redenen onrein waren geworden werd toegang tot de tempel verboden, maar dit is heel wat anders dan de afsnijding vanwege zonden waarover er geen berouw is.

Een onbesneden man, Gen. 17:14.
 Het eten van gezuurd brood bij het paasfeest, Exod. 12:15, 19.
 Het niet vieren van het paasfeest zonder goede reden, Num. 9:13.
 Het maken of gebruiken van priesterlijke zalfolie, Exod. 30:33, 38.
 Het werken op de sabbatdag, Exod. 31:14.
 Het verzuimen van reinigingsvoorschriften na het aanraken van een lijk, Num. 19:13, 20 (vers 20 zou betrekking kunnen hebben op alle reinheidsvoorschriften).
 Het eten van vredeoffers terwijl men onrein is, Lev. 7:20, 21.
 Het benaderen van heilige gaven terwijl men onrein is, Lev. 22:3 (dit is eigenlijk hetzelfde als het voorgaande).
 Het eten van vredeoffers na de toegestane tijd, Lev. 19:8.
 Het eten van het vet van een offerdier, Lev. 7:25.
 Het innemen van bloed, Lev. 7:27; 17:10, 14.
 Het slachten van een os, lam of geit zonder dat men het naar de tabernakel brengt als offer, Lev. 17:4, 9. (deze wet werd opgeheven na de intocht in het beloofde land)
 De zonden van Lev. 18 (incest, overspel, homoseksueel verkeer, geslachtsgemeenschap met een vrouw in menstruatie, het offeren van kinderen, geslachtsgemeenschap met een dier), Lev. 18:29; verg. Lev. 20:17, 18.
 Het toewijden van kinderen aan Moloch, Lev. 20:3, 5.
 Zich wenden tot de geesten van doden of waarzeggende geesten, Lev. 20:6.
 Zich niet vernederen op de grote verzoendag, Lev. 23:29.
 Het zien of aanraken van heilige dingen door iemand die geen priester is, Num. 4:17-20 (deze wet is bedoeld om de "afsnijding" van de Kohatieten, die de heilige dingen moesten dragen, te voorkomen, verg. Uzza in 2 Sam. 6).

Het effect van de afsnijding was, zoals boven aangegeven, dat men niet langer toegang kreeg tot de tempel van de Here. Maar dat men uit het land moest vertrekken betekende dat het normale sociale contact met zulke verharde zondaars ook werd afgesneden. In Numeri 15 verklaart de Here zo iemand tot een lasteraar van zijn naam, niet dat elke zondaar "met een hoge hand" daadwerkelijk de naam van de Here met zijn mond gelasterd zou hebben, maar omdat het doelbewust doorgaan in zonde, zonder acht te slaan op de oproep van de Here tot bekering, het lasteren van Gods naam *is* (verg. Rom. 2:24). Zo'n persoon mag niet meer onder het volk van de Here blijven omdat de kostbare verlossing die God voor *alle* zonden bedoeld heeft veracht wordt. De mens mag nooit een uitzondering voor zichzelf maken.⁶

Het Nieuwe Testament bevestigt de principes rond deze uitroeiing van mensen die "opzettelijke" zonden plegen. In Hebrreeën 10:26-31 staat:

Want indien wij opzettelijk zondigen, nadat wij tot erkenning der waarheid gekomen zijn, blijft er geen offer voor de zonden meer over, maar een vreselijk uitzicht op het oordeel en de felheid van een vuur, dat de wederspannigen zal verteren. Indien iemand de wet van Mozes terzijde heeft gesteld, wordt hij zonder mededogen gedood op het getuigenis van twee of drie personen. Hoeveel zwaarder straf, meent gij, zal hij verdienen, die de Zoon van God met voeten heeft getreden, het bloed des verbonds, waardoor hij geheiligd was, onrein geacht en de Geest der genade gesmaad heeft? Want wij weten, wie gezegd heeft: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden! En wederom: De Here zal zijn volk oordelen. Vreselijk is het, te vallen in de handen van de levende God!

DE TUCHT IN DE SYNAGOGE⁷

Hoewel onze bronnen voor de uitoefening van tucht bij de Joodse synagogen allemaal uit een latere tijd stammen dan de tijd van het Nieuwe Testament, kunnen wij er toch van uitgaan dat de grote lijnen van synagogentucht zoals daar gekenschetst zijn terug te voeren tot de tijd van de eerste eeuw na Christus. De Here Jezus waarschuwde zijn discipelen dat zij uit de synagogen verbannen zouden worden (Luk. 6:22; Joh. 16:2) en Johannes rapporteert het lot van een man die door Jezus genezen werd en later daadwerkelijk geëxcommuniceerd werd (Joh. 9).

⁶ In Ezra 10:8 lezen wij over Israëlieten die afgesneden en uit het land gezet werden vanwege de weigering om van hun buitenlandse vrouwen, die andere goden dienden, te scheiden. Daar staat ook dat hun eigendom onder de ban gezet werd. Aangezien de ban alleen gebruikt werd voor overtredingen van het eerst gebod (afgoderij), moeten wij niet denken dat alle afgesneden en uitgezette mensen afstand van hun eigendom moesten doen.

⁷ Zie hiervoor "Der Synagogenbann" in H. L. Strack; P. Billerbeck, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, 6 Banden (München: C.H.Beck, 1926-1961) deel 4.1 pp.293-333.

Gevallen van tucht werden door een raad van drie mannen, of soms zelfs door een raad van geleerden (rabbi's), op de tweede en vijfde dag van de week behandeld (maandag en donderdag).⁸ Wanneer iemand zich niet aan het oordeel van deze raad (*beet din*, lett. 'huis van oordeel') onderwierp werd hij voor 30 dagen uit de gemeenschap verbannen. Als hij zich in die tijd niet geschikt had werd hij nogmaals 30 dagen verbannen. De gebruikte term voor deze verbanning (הגדה) is verwant aan het bijbelse woord voor iemand die ernstig onrein was en daarom uit de gemeenschap gezet moest worden.

Alle Israëlieten moesten zo'n verbannen persoon mijden, het was echter toegestaan hem aan te spreken, te begroeten, te laten scholen en zaken met hem te doen. Toch moest men niet te dicht bij zo iemand komen en niet naast hem zitten. Daarom mocht ook niet met hem gegeten worden. De tempel werd hem evenwel niet verboden. Deze plicht tot mijden, die met het uitspreken van zo'n ban gepaard ging, gold niet voor de vrouw en kinderen van de veroordeelde.

Wanneer een verbannen persoon berouw toonde en zich verzoend had met God en zijn naaste kon de verbanning opgeheven worden.

Wanneer men na 60 dagen nog geen berouw had betoond, werd hij 'in de ban' (*cherem*) gedaan. In het Oude Testament leidde dit tot de meest ernstige doodstraf voor zonden tegen het eerste gebod (aanbidding van andere goden of diefstal van Gods bezittingen). Het voorbeeld van Achan (Joz. 7) laat zien dat, na steniging, de schuldige en al zijn eigendommen werden verbrand om ze op deze manier als brandoffer aan de Here toe te wijden. De synagogen echter gebruikten deze term *cherem* ('in de ban doen') voor de zwaarste vorm van excommunicatie.

Iemand die 'in de ban' gedaan was moest nog strenger vermeden worden. Hij mocht niet toegelaten worden tot onderwijs en men mocht geen economisch profijt van hem hebben (zaken doen). De bronnen zwijgen over de duur van deze ban en ook over de mogelijkheid tot wederopneming in de gemeenschap. Het is echter waarschijnlijk dat zo'n ban voor onbepaalde tijd uitgesproken werd, maar dat er toch, bij berouw, een mogelijkheid was tot opheffing van de ban.

DE TUCHT IN HET NIEUWE TESTAMENT

Basisvormend voor een discussie over de tucht in het Nieuwe Testament is de procedure die onze Here Jezus Christus aan zijn discipelen gaf in Mattheüs 18:15-20. Deze tekst zal dienen als uitgangspunt voor de bespreking van kerkelijke tucht in het Nieuwe Testament. Gelijk opgaand met deze bespreking zullen een aantal praktische adviezen worden meegegeven:

Indien uw broeder (tegen u) zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Indien hij naar u luistert, hebt gij uw broeder gewonnen. Indien hij niet luistert, neem dan nog één of twee met u mede, opdat op de verklaring van twee getuigen of van drie elke zaak vaststa. Indien hij naar hen niet luistert, zeg het dan aan de gemeente. Indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar. Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel. Wederom, voorwaar Ik zeg u, dat, als twee van u op de aarde iets eenparig zullen begeren, het hun zal ten deel vallen van mijn Vader, die in de hemelen is. Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam, daar ben Ik in hun midden.

Het eerste wat dient opgemerkt te worden is dat de Here Jezus hier een procedure geeft voor het geval van een zogenaamde privé-zonde. Zonden die in het openbaar bedreven worden behoren een andere aanpak te krijgen. Dat leren wij bijvoorbeeld uit Galaten 2 en 1 Timoteüs 5:20 (zie ook onze kerkorde, art. 73, 75). In Mattheüs 18:21 merken wij dat Petrus begreep dat Jezus het over zonden "tegen jezelf" had:

Toen kwam Petrus bij Hem (Jezus) en zeide: Here, hoeveel maal zal mijn broeder *tegen mij* zondigen en moet ik hem vergeven?

De twee woorden "tegen jezelf" horen hoogstwaarschijnlijk te worden geplaatst in Mattheüs 18:15. Jammer genoeg heeft de NBG '51 deze lezing niet. In ieder geval wijst het hele verband erop dat het gaat over de zonde van iemand die jou persoonlijk *bekend* is, maar een zonde die verder niet openbaar is.

En hier in Mattheüs 18 hebben wij een heldere beschrijving van onze Here over hoe wij dit geval moeten aanpakken. De Here beveelt drie stappen:

1) zelf de betreffende persoon vermanen onder vier ogen,

⁸ Interessant is het feit dat men op deze zelfde dagen ook moest vasten (*Didache* 8:1, cf. Lk. 18:12). Het is onduidelijk of er een opzettelijk verband was tussen dit vasten en de tuchtprocedures.

- 2) één of twee medegetuigen meenemen,
- 3) de zonde aan “de gemeente” bekend maken.

Worden wij geconfronteerd met een bepaald geval van (onopgeloste) zonde, dan is het dus onze bijbelse plicht de zondaar te benaderen met het Woord. Het correct nemen van deze eerste stap is het moeilijkste en tegelijk het belangrijkste moment van de kerkelijke tucht. Het vraagt van ons niet alleen de nodige moed om het te doen, maar ook de gepaste voorbereiding.

Kennen wij iemand van wie wij weten dat hij zonde gedaan heeft—zonde die niet opgelost is—dan *moeten* wij gelijk in actie komen (verg. Lev. 19:17-18). Maar die actie begint met onszelf. Om iemand te gaan vermanen in broederlijke liefde zullen wij ons eerst afzonderen en eerlijk een aantal vragen aan onszelf stellen.

a) Hebben wij het goede doel voor ogen? Met andere woorden, zijn wij gemotiveerd door liefde voor deze broeder, al is het iemand waar wij geen echte vrienden-band mee hebben? Het kan zijn dat wij onze verontschuldiging behoren aan te bieden dat wij in het verleden geen echte broederband met deze persoon hebben gehad.

b) Zijn wij er zeker van dat wij niet in dezelfde of dergelijke zonden leven? Het lijkt vanzelfsprekend, maar wij moeten niet de geringste aanleiding geven om hypocriet genoemd te worden. De Here Jezus had zijn discipelen al gewaarschuwd tegen het wegnemen van splinters in de ogen van broeders terwijl ze balken in hun eigen ogen niet zagen (Matth. 7:3). Toch moeten wij deze overweging niet als een smoesje gebruiken. Het is zo makkelijk te gaan redeneren: “ja, ik ben ook een zondig mens, het zal toch erg huichelachtig zijn als ik iemand ga vermanen?” De Here stelt geen heilige elite aan om broederlijke vermaningen te verrichten. De plicht ligt bij elk gemeentelid. Als wij werkelijk denken dat eigen zonde momenteel ons in de weg staat, zijn wij eerst verplicht dát aan te pakken, en pas daarna alsnog naar onze broeder toe te stappen. Trouwens, let wel, als je eigen zonden hebt die ook aangepakt moeten worden, hoor je ook jezelf van het avondmaal af te houden tot dat gebeurd is!

Stap één

Hebben wij geconstateerd dat wij *wel* naar onze broeder moeten gaan, dan zullen wij eerst voor hem bidden en Gods zegen vragen over het bezoek. Wij moeten ook goed voorbereid zijn, eventueel wat Bijbelstudie doen over het punt dat wij willen bespreken. Het is een serieuze zaak om iemand te vermanen en het eist dus ook het meenemen van onze Bijbel, want juist dáár gaat het om—het gehoorzamen aan Gods Woord. Let op dat de Here Jezus zegt “ga heen.” Het is geen zaak die je kunt afdoen door een schriftelijke boodschap te sturen, en zeker geen zaak waarover je even kunt telefoneren! “Ga heen, bestraf hem onder vier ogen.” Zo iemand moet kunnen zien dat je het zelf serieus neemt, maar pas op, want hij moet ook kunnen merken dat je het nederig brengt. Het is dan wel goed om onze eigen motivatie voor de betreffende persoon uit te leggen, om daardoor heel duidelijk te stellen dat het wat ons betreft echt om *Christus*’ eer gaat en niet omdat wij ons beter dan de ander voelen. *Veel liefde, wijsheid en tact zijn nodig!*

Indien het op dat bezoek niet lukt om onze broeder te overtuigen, noemt de Here Jezus een tweede stap, het meenemen van één of twee getuigen. Maar let hier even goed op. In het Grieks is het duidelijk dat wat de Here Jezus met de eerste stap bedoeld heeft niet een éénmalige vermaning is, maar een proces waarin je telkens weer probeert je broeder te overtuigen. Je zou het kunnen omschrijven, “Ga heen, steeds, bestraf hem, telkens weer.” Na je eerste gesprek geef je je broeder gelegenheid om na te denken over wat je gezegd hebt. Je maakt nog een afspraak voor een paar dagen later om er weer over te spreken. Alleen als je broeder op een gegeven moment echt niet door jou overtuigd wordt of weigert naar je te luisteren, moet je overgaan tot de tweede stap.

Stap twee

Deze stap eist een zorgvuldige keus van één of twee broeders om het weer te gaan proberen. Bij de tweede stap gebruikt de Here Jezus een andere werkwoordsvorm. Het telkens weer gaan is hier niet onderstreept. Het kan zijn dat je na één bezoek al weet dat er niets verder te bereiken valt met deze getuigen. Anderzijds sluiten de woorden van de Here Jezus niet uit dat je het toch meerdere malen probeert.

Stap drie

Bij het nemen van de derde stap worden wij met de vraag geconfronteerd, wat de Here Jezus bedoelt met de woorden, “zeg het aan de gemeente.” Hier moeten wij wel oppassen. Het is een al te gemakkelijke conclusie om te zeggen dat hier de kerkeraad bedoeld wordt. Dat zegt de Here Jezus niet. Maar het doet aan de tekst geen recht als je denkt dat je zonder meer de hele zaak publiek moet gaan maken aan de hele gemeente.

Wij moeten even teruggaan naar het verband van de tekst. Wij maken een paar opmerkingen: Tot wie sprak de Here Jezus deze woorden? Tot zijn discipelen. Wat bedoelde hij dan met het woord “gemeente”? Zeker *niet* de kerkelijke gemeente zoals wij die kennen! Die bestond toen niet! Die kwam pas na de pinksterdag! De Here Jezus zei tot zijn discipelen dat, als het zo ver komt dat één van hen niet wil luisteren naar het vermaan van een ander (met getuigen), dan moet zijn zonde bekend gemaakt worden aan de hele kring van discipelen en moet hij (tenzij hij zich bekeert) behandeld worden als de heiden en de tollenaar.

Het is opmerkelijk dat de Here Jezus de kring van zijn discipelen een tucht-procedure voorschrijft die loopt tot en met de afsnijding / verbanning. Jezus wil niet dat zijn discipelen zo'n tuchtzaak uiteindelijk brengen bij de oudsten van de synagoge opdat de betreffende zondaar daar op formele wijze afgesneden wordt. Dit laat zien dat de tijd al gekomen was voor een vorm van afscheiding van de Joodse synagogen die Jezus niet wilden aanvaarden.⁹ Wij lezen in het evangelie van Johannes hoe de Joodse synagogen de kerkelijke tucht zelfs misbruikten om wie in Jezus geloofden af te snijden (zie Joh. 9:22; 12:42; 16:2)!

Maar hoe moeten wij vandaag handelen? Wij moeten wel rekening houden met wat de Here Jezus pas *later* door zijn apostelen ingesteld heeft, namelijk, ouderlingen om over zijn verschillende gemeenten herders te zijn. Deze herders of ouderlingen hebben de zorg voor de gemeente. Zij moeten de gemeente regeren. Zij, volgens de Schrift, “waken over onze zielen” (Hebr. 13:17)—en dat met het gezag van de Here Jezus. Vandaar dat het tegenwoordig zo is dat voor ons de volgende stap moet zijn om naar de kerkeraad te gaan. De ouderlingen moeten dan de zaak opnemen en verder proberen om deze broeder van zijn zondige weg terug te brengen. De kerken onder elkaar hebben een procedure opgesteld voor het behandelen van zo'n vermaning. Dat vinden wij in de kerkorde beschreven (art. 72-78). Als de kerkeraad bij zijn ambtelijke bezoeken de betreffende persoon niet tot bekering kan brengen, dan is hij gedwongen om hem af te houden van het heilig avondmaal. Dit geeft gelijk aan hoe gevaarlijk deze zonde geworden is bij de betrokkene—hij zet zijn eigen vergeving en heil op het spel.

De gemeente wordt nog niet op de hoogte gebracht bij zulke afhoudingen van het avondmaal. De kerkeraad probeert alsnog deze persoon tot bekering te brengen zonder dat zijn zonde helemaal openbaar hoeft te worden. Toch, als dit op den duur geen effect heeft, is hij gedwongen om over te gaan tot uitsluiting uit de gemeente van Christus. Dit is triest, maar weigering om tot bekering te komen over een zonde—wat die zonde dan ook maar is—zet heel ons heil op het spel.

⁹ Joh. 16:2 laat zien dat er nog niet sprake was van een definitieve afscheiding. Die zou pas komen na de pinksterdag wanneer door heel de wereld elke synagoge voor de vraag zou staan of zij Jezus als Messias wilde aanvaarden. Als een synagoge Jezus niet aanvaarde, werd (na Pinksteren) een nieuwe kerk van Jezus Christus gesticht (verg. Hand. 18:5-8). Vóór Pinksteren (toen het nog niet mogelijk was om kerken van Christus formeel te institueren) gaf Jezus het tuchtproces aan de kring van zijn discipelen als een stap op de weg naar een formele afscheiding. Dat bleek nodig te zijn doordat de Farizeeën Jezus verworpen hadden en door het feit dat hun leer Gods koninkrijk voor mensen gesloten werd (Matt. 23:13; verg. Luk. 11:52).

Jezus had reeds aangegeven dat belijdenis van hem als de Christus het beslissende factor zou zijn voor de legitimatie van synagogen als Gods kerken. Hij deed dit toen Petrus zijn belijdenis van Jezus als de Christus gedaan had. Jezus had zijn discipelen naar het verre noorden meegenomen, naar de regio van Caesarea Filippi. Daar begon hij hen te vragen hoe de mensen over hem dachten. Toen Petrus beleed Jezus als de Christus, kondigde Jezus aan dat hij zijn kerk zou bouwen op de rots (*Petra* – niet *Petros*, de naam van Petrus) van deze belijdenis. Hij gaf zijn discipelen de sleutels van het koninkrijk der hemelen. Dat Petrus hier namens al de discipelen sprak is duidelijk uit Mattheüs 18:18 waar Jezus deze gave van sleutels herhaalde en de meerderheidsvorm (“gijlieden”) gebruikte. Het woord “discipelen” hier is niet beperkt tot de twaalfen (verg. Matt. 18:1). Jezus spreekt van de kring van mensen (de *ecclesia*, v.17) die hem en zijn leer volgde.

Dat Jezus hier van sleutels spreekt is significant. De Farizeeën hadden Gods koninkrijk voor mensen gesloten (Matt. 23:13, verg. Luk. 11:52). Jezus geeft daarom de sleutels van dit koninkrijk aan zijn discipelen die hem belijden als de Messias. Hun prediking zal mensen in het koninkrijk brengen, niet de prediking van de Farizeeën. De uitspraak over het binden en ontknopen verwijst naar de vergeving van zonden, die de kern van Christus' boodschap vormt (zoals duidelijk is uit Joh. 20:23). De prediking van Jezus' evangelie van vergeving van zonden in hem is de sleutel die de deur van het koninkrijk der hemelen opent. Het proces van tucht, dat Jezus aan de kring van discipelen in Matt. 18 gaf, is de sleutel die de deur van het koninkrijk sluit tegen degenen die weigeren zich van hun zonden te bekeren (verg. Heid. Cat. Zond. 31).

Later (na Pinksteren) heeft Jezus plaatselijke kerken laten stichten en aan hen ambtsdragers geschonken om de schapen te weiden en om gezag te voeren in zijn naam. In Matt. 18 vormt Jezus een soort *ecclesiola in ecclesia* (een kleine kerk binnen een kerk).

De afkondigingen aan de gemeente

Voordat iemand daadwerkelijk uit Christus' gemeente uitgesloten wordt is er een procedure van drie afkondigingen (zie Kerkboek, pp.533-34). Geleidelijk wordt de gemeente op de hoogte gebracht van deze persoon en zijn zonde (in overeenstemming met Christus' bevel in Matth. 18). Bij de eerste afkondiging wordt aan de gemeente bekendgemaakt, dat er iemand is met wie de kerkeraad bezig is geweest. De aard van de zonde (bijv. onder welke van de 10 geboden zij valt) wordt ook bekend gemaakt en de gemeente wordt opgeroepen om te bidden dat de (vooralsnog niet genoemde) persoon toch nog tot bekering mag komen. Bij de tweede afkondiging wordt de naam van de persoon bekendgemaakt opdat de gemeente gericht deze broeder kan vermanen en voor hem bidden. Voordat deze tweede afkondiging plaatsvindt, is de goedkeuring van de classis nodig. Dit is een soort voorzorg om het goede recht van de beschuldigde te bewaren, dat wil zeggen, om er voor te zorgen dat zijn kerklidmaatschap niet onnodig beëindigd wordt.¹⁰

De gemeente wordt nu echt aan het werk gezet. Wat moet gedaan worden? Allereerst uitdrukkelijk voor de zondaar bidden. De naam is bekendgemaakt aan heel de gemeente. Ook de kinderen in de gemeente zullen het gehoord hebben. Het zou dan toch echt gepast zijn om voor deze dwalende broeder aan tafel te bidden in de aanwezigheid van heel het gezin.

In de tweede plaats wordt heel de gemeente opgeroepen om de broeder "liefdevol te vermanen" (*Kerkboek*, p.534). Dit moet geschieden in alle broederliefde en wijsheid. Niet iedereen zal dit op dezelfde wijze doen of hoeven te doen. Let wel op het volgende:

Van zo'n dwalende broeder kunnen alvast twee dingen geconcludeerd worden.

1) Het feit dat zo'n mededeling komt, betekent dat de betreffende persoon tot nu toe niet gesteld heeft geen behoefte meer te hebben aan lidmaatschap van deze kerk. Anders zou zijn lidmaatschap al beëindigd zijn geweest middels een andere afkondiging.¹¹ Blijkbaar is er nog sprake van een bepaalde band met Christus' kerk—de kerk waarvan u ook deel uitmaakt. Al is het zo dat de kerkeraad hem tot nu toe niet heeft kunnen bewegen om zich te bekeren van zijn zonde, hij heeft niet alle banden willen afbreken. Wat een ambtsdrager soms niet lukt (vanwege de aard van een ambtsbezoek en de kijk die sommigen hebben op "de kerkeraad") kan vaak toch wel doordringen door de liefdevolle en nederige vermaning van een eenvoudige broeder.

2) Zo'n mededeling wordt altijd vooraf schriftelijk meegedeeld aan de betreffende persoon zelf. Hij is van tevoren in kennis gesteld dat deze mededeling zou komen en de inhoud ervan gelezen, met andere woorden, hij wacht nu af hoe de gemeente (nog steeds zijn gemeente) hierop gaat reageren.

Uit de aard van de zaak zullen broeders die deze persoon eerder beter gekend hebben, een meer natuurlijke ingang krijgen om met hem te spreken. Als u de dwalende broeder nooit goed gekend hebt, kan er een gevoel van machteloosheid optreden. "Wat moet ik dan doen?" Wijsheid en inzicht zijn hiertoe nodig. De Here mag hierom gebeden worden. Duidelijk is dat niet volstaan kan worden met niets doen. Iedereen is publiek opgeroepen om de broeder te vermanen. Als de wijsheid dicteert dat de weg van een persoonlijk bezoek niet te bewandelen is, kan overwogen worden of een brief niet een middel zou kunnen zijn. Misschien is het van toepassing om bij hem aan te geven dat u hem nooit eerder goed heeft leren kennen. Misschien moet u toegeven dat dit gemis deels aan uzelf te wijten is. Uiteraard als u de persoon niet goed kent, moet u ook niet komen met al te grote woorden van verwijt en vermaan. U weet tenslotte niet de hele situatie. U is eigenlijk alleen summier wat informatie meegedeeld. Dit kunt u ook toegeven. Toch is de aard van de zonde wel bekendgemaakt. Misschien kunt u iets weergeven van uw eigen worsteling tegen de zonde—iets weergeven van de blijdschap in Gods vergeving, en hoe Hij met u te werk is gegaan in uw leven. Dit om de broeder aan te moedigen de Here niet los te laten, maar juist de moed te nemen om de Here ook in zijn leven concreet te

¹⁰ De classis functioneert op dit moment als controlerend orgaan en niet als rechterlijke instantie (zie J. Kamphuis, *Om de Heiligheid van de Gemeente: De Kerkelijke Tucht* [3de druk, Kampen: Van den Berg, 1986] 185). Dat laatste is alleen het geval wanneer de betreffende zondaar appél naar de classis doet. Dan zal de classis hoor en wederhoor kunnen toepassen om te komen tot een rechterlijke uitspraak. De 17de eeuwse kerkrecht-deskundige G. Voetius verliest dit onderscheid uit het oog wanneer hij de classis adviseert zelf nog mensen naar de zondaar te sturen om namens de classis hem te vermanen (*Pol.Eccl.* pars 3, lib.4, p.919). Dit gaat veel verder dan de in de kerkorde afgesproken instemming!

¹¹ Voor een discussie over de procedure inzake onttrekking zie mijn artikel *Het Gereformeerde Kerkrecht inzake Onttrekking* te vinden op: <http://www.fcrockingham.org/anderson/nl/index.html> (klik op "studies")

volgen. Sowieso wilt u aangeven dat u graag de broeder terug wilt zien in de gemeente. U zult hem willen verzekeren hem met open armen te willen ontvangen, als hij zijn leven weer echt aan de Here toevertrouwt.

Er zijn geen vaste regels om de broeder te benaderen. Dat is duidelijk. Maar de oproep, gedaan aan de gemeente door zo'n tuchtmededeling, kan nooit naast ons neergelegd worden. Jezus heeft ons allen geroepen om Hem te volgen. Hij is voor ons allen gestorven. Hij geeft ons die oproep, want Hij wil iedere gelovige gebruiken om het dwalende schaap terug tot de kudde te leiden.

Alleen nadat de kerkeraad vastgesteld heeft dat deze inzet van heel de gemeente de zondaar nog niet tot inkeer bewogen heeft, zal hij overgaan tot de derde afkondiging. Bij deze afkondiging wordt de datum bekendgemaakt wanneer de persoon daadwerkelijk zal worden uitgesloten.

Door middel van deze drie afkondigingen heeft de kerk gestalte gegeven aan het bevel van Christus om de naam en zonde van iemand, die weigert om zich te bekeren, bekend te maken. Hierbij houden zij ook rekening met de taak van de ouderlingen die Christus later ingesteld heeft. Deze zorgzame procedure betreft een broeder, die zelf lid van Christus' kerk wil blijven, maar ten aanzien van wie de kerkeraad overtuigd is dat hij door leer en / of leven geen lid kan blijven (tenzij bekering volgt). Om ervoor te zorgen dat zo'n kerklid niet onterecht buiten zijn wil uit de gemeenschap van Christus gesloten wordt, is deze procedure opgezet. Hiervan geldt "niemand mag worden geëxcommuniceerd zonder instemming van de classis" (art. 76 K.O.).

De uitsluiting van een broeder uit Christus' kerk is altijd een zeer verdrietige zaak. Maar wij moeten het niet proberen te verbergen of erom heen te draaien door een korte zakelijke mededeling. Het verdriet bij uitsluiting *moet* er zijn. Pas als de gemeente inziet en meevoelt wat de consequenties van de uitsluiting zijn kan zij gemotiveerd worden om voor die persoon te bidden. Zowel blijdschap als verdriet hebben de leden van Christus' gemeente met elkaar te delen (Rom. 12:15).¹²

"Als de heiden en de tollenaar"

Het formulier voor uitsluiting haalt aan wat onze Here Jezus zegt over onze houding tegenover de afgesneden broeder, nl. dat zo iemand beschouwd moet worden "als de heiden en de tollenaar" (Matth. 18:17; *Kerkboek*, p.535). Wat bij deze uitdrukking naar voren komt, is hoe wij als gemeente tegenover deze broeder hebben te handelen.

Wat bedoelt Jezus hier? In recente jaren, vooral in Nederland, is het populair geworden om dit vers uit te leggen als volgt: De Here Jezus bedoelt dat die broeder nu beschouwd moet worden als een onbekeerde. Hij is daarmee voorwerp voor evangelisatie geworden. Zoals de Here Jezus gehandeld heeft met zondaars en tollenaars, zo moeten wij met deze broeder handelen.¹³

Hoe aantrekkelijk deze interpretatie ook is, wij moeten toch een aantal kritische opmerkingen maken. In de eerste plaats is de vergelijking met Jezus' omgaan met zondaars en tollenaars volstrekt onjuist. Jezus ging juist met zondaars en tollenaars om *die bereid waren naar Hem te luisteren!* De zondaars en tollenaars, die Hij om zich heen verzamelde, wilden zijn woorden horen, de woorden over vergeving en verzoening met God. Een broeder die beslist niet naar de Schrift wil luisteren en ook niet naar de woordvoerders van de Here Jezus, namelijk de ouderlingen, verkeert in een hele andere positie.

Maar, in de tweede plaats, moeten wij opmerken dat Jezus niet zei, "zij hij u als de zondaar en de tollenaar." Hij zei: "zij hij u als de *heiden* en de tollenaar." En het is bekend hoe zelfs de Here omging met de heidenen. Hij vermeed ze. Hij zei gekomen te zijn voor de verloren schapen van Israël. Denk aan zijn omgang met de Kananese vrouw die hem smeekte om haar dochter (Matth. 15:21-28). De Here Jezus antwoordde haar *geen woord*. Hij gaf zelfs te kennen eens te zijn met de wens van zijn discipelen om haar weg te sturen. "Het is

¹² Voetius betoogt dat het formulier voor de uitsluiting achter in het kerkboek vervangen kan worden door een bijzondere formulering toegesneden op het concrete geval (*Pol.Eccl.* pars 3, lib.4, p.920). Dit vervangend formulier kan worden opgesteld door een synode, classis of zelfs door de kerkeraad zelf. Echter in het historisch voorbeeld dat hij naar voren haalt (uit 1620) werden zowel het officiële formulier als een bijzondere verklaring opgesteld door de kerkeraad voorgelezen van de kansel.

¹³ Zie bijvoorbeeld J. van Bruggen, *Matteüs* CNT (2de druk, Kampen: Kok, 1994) 350. Voor de traditionele interpretatie zie bijvoorbeeld het commentaar van Calvijn op Matth. 18:17.

niet goed om het brood van de kinderen te nemen en het de honden voor te werpen!” Alleen nadat zij haar groot geloof in Hem liet merken, heeft de Here Jezus aan haar verzoek voldaan.

Het is niet de bedoeling van de Here Jezus dat wij de afgesneden zondaar verwijten dat hij daadwerkelijk een heiden is. Vele afgesneden zondaars willen hun geloof “niet kwijt”—vandaar dat zij vaak onderdak in een ander kerkgenootschap zoeken. Zij zijn afgesneden, niet omdat zij nergens meer in geloven, maar omdat zij zich niet willen bekeren van een bepaalde zonde. Jezus zegt “zij hij u *als* de heiden en de tollenaar.” Hij noemt twee categorieën mensen die men in die tijd vanzelfsprekend *meed*. Joden gingen niet met heidenen om. Niemand ging met een tollenaar om. Tollenaars stonden bekend als mensen die zich door woekerwinst verrijkt hadden.

Wij komen tot de conclusie dat de Here Jezus in onze tekst bedoeld moet hebben, “*vermijdt* deze broeder. Ga beslist niet met hem om. Doe zoals je doet met een heiden of een tollenaar.” En wij weten wel vanuit de Schrift dat trouwe Joden (zoals Petrus) zelfs niet met een heiden durfden te eten (verg. Hand. 10:28).

Doorslaggevend voor deze (traditionele) interpretatie is de vergelijking met andere passages van de Schrift. In 1 Korintiërs 5 vermaant Paulus de gemeente van Korinte dat zij iemand, die een vorm van incest pleegde, uit de gemeente moet sluiten. Paulus spreekt verder over hoe de gemeenteleden met deze dwalende broeder moeten omgaan en ruimt tegelijkertijd een misverstand op.

Ik schreef u reeds in mijn brief, dat gij niet moest omgaan met hoereerders; niet met de hoereerders uit deze wereld in het algemeen of met de geldgierigen en oplichters of afgodendienaars, want dan zou men wel uit de wereld moeten gaan. Nu evenwel schrijf ik u, dat gij niet moet omgaan met iemand, die, al heet hij een broeder, een hoereerder, geldgierige, afgodendienaar, lasteraar, dronkaard, of oplichter is; met zo iemand moet gij zelfs niet samen eten. (1 Kor. 5:9-11)

U merkt dat het niet om zondige mensen buiten de kerk gaat, maar juist *broeders*, die menen in zonden te kunnen blijven leven. *Die* moeten wij mijden, zelfs niet met hen eten. Met de woorden “zelfs niet samen eten” verwijst Paulus naar de in zijn dagen gangbare vertaling van Psalm 101:5: “wie hoog van ogen en trots van hart is, met hem wil ik niet eten.”¹⁴ En dit bevel is geen uitzondering. In 2 Tessalonicenzen 3:14 staat:

Als iemand niet luistert naar wat wij door onze brief zeggen, tekent hem en gaat niet met hem om, opdat hij beschaamd worde; houdt hem echter niet voor een vijand, maar wijst hem terecht als een broeder.

In deze tekst zien wij ook een paar andere elementen die van belang zijn in het handelen met degenen die onder de tucht komen te staan. Ten eerste, al wordt iemand buiten de gemeenschap van de kerk gesloten, er *blijft* een bepaalde broederlijke band. Paulus zegt: “wijst hem terecht *als een broeder*.” De zondaar die uit de kerk gezet is, wordt *niet* behandeld als alle andere heidenen. Hij is gedoopt. Hij heeft onder de prediking van het evangelie en in de gemeenschap van Christus’ kerk gezeten. Dit onderscheidt hem van alle andere mensen in de wereld. Hij is geen voorwerp van evangelisatie, maar van *broederliefde*.

Ten tweede, dat wij deze broeder moeten mijden, betekent niet dat er absoluut geen contact toegestaan is.¹⁵ Wij mogen hem terechtwijzen, hem proberen te overtuigen van zijn zondige weg. Bereidheid om over de zaken van het geloof en zijn zonde te spreken moeten echter de voorwaarde zijn van blijvend contact.

Ten derde moet het mijden van de broeder hem ook leiden tot schaamte. En dit derde element brengt ons gelijk tot het laatste punt, ...

Het te verwachten resultaat

De Here heeft ons deze tuchtprocedure gegeven om de zondaar alsnog te proberen te bereiken. In Mattheüs 18:12-14 vertelt Jezus de gelijkenis van het verloren schaap. De herder doet er alles aan om dat ene schaap terug te brengen tot de kudde. De tuchtprocedure, die daarop volgt, heeft *dit doel* op het oog. Eerst wordt dat

¹⁴ Deze vertaling is gebaseerd op de Septuagint, de Griekse vertaling van het Oude Testament, vaak door de apostelen gebruikt.

¹⁵ De kerkdeuren zijn ook niet gesloten voor een afgesnedenene. De erediensten zijn openbaar. Zie verder G. Voetius *Pol.Eccl.* pars 3, lib. 4, pp.923-24 die dit niet alleen bevestigt maar zegt dat dit de mening is van alle gereformeerden. Beza, echter, oordeelde dat afgesnedenenen niet toegelaten mogen worden tot de erediensten (zie T. Beza, *Een godvruchtige en gematigde verhandeling over de ware excommunicatie en het christelijke ouderlingschap*, vertaald door D. van Dijk (Goudriaan: De Groot, 1975, oorspronkelijke uitgave 1590) 141.

dwalende schaap op verschillende manieren vermaand door meerdere mensen. Uiteindelijk als, ondanks al het vermaan, het schaap zich niet bekeert, wordt het afgesneden. Maar zelfs dit heeft als doel de zondaar ertoe te bewegen zich te bekeren. In 1 Korintiërs 5 laat de apostel Paulus de zondaar overleveren aan de satan “tot verderf van zijn vlees, opdat zijn geest behouden worde in de dag des Heren” (1 Kor. 5:5). Door de zondaar te mijden in onze sociale omgang (bijv. bij verjaardagsfeesten, huwelijksfeesten etc.) maken wij hem beschaamd. Hierdoor worden de *eeuwige* consequenties van zijn keus duidelijk. De pijn, die gevoeld wordt door zowel kerkleden die contact moeten stopzetten als voor de zondaar die nu buiten de sociale kring gesloten wordt, zal niet te vergelijken zijn met de pijn van een eeuwige scheiding. *Dit feit moet tot ons doordringen*. Want hierdoor proberen wij alsnog de zondaar terug te roepen tot het heil van Christus en de gemeenschap met zijn kerk. Door de sociale afzondering krijgt hij als het ware een voorsmaak van die eeuwige scheiding die voltrokken wordt als hij zich niet bekeert. Het is nooit prettig om hierover na te denken, maar deze demonstratieve waarschuwing geeft de Here ons als het laatste wapen om iemand terug te roepen. Deze methode is door onze Here zelf voorgeschreven. Het kan echter ook misbruikt worden en dat was zeker het geval bij de Farizeeën in Jezus’ dagen.

De Farizeeën hebben Jezus veroordeeld voor het eten en drinken bij zondaars en tollenaars (verg. Mark. 2:15-17). In zekere zin is hun veroordeling te begrijpen. Jezus at juist met die mensen die vermeden moesten worden. En toch, hadden de Farizeeën met hun veroordeling het punt van kerkelijke tucht over het hoofd gezien. Het vermijden van mensen is *geen straf* op mensen die in zonde leven. Het is bedoeld als een *liefdevolle oproep tot bekering*. Toen Jezus de Farizeeën vermaande voor hun veroordeling, wees Hij hen naar de noodzaak *barmhartig* te blijven (Matth. 9:10-13). De zondaars en tollenaars met wie Jezus omging hingen op zijn lippen. Zij zochten vurig naar een weg terug naar God en hoorden graag naar de boodschap van het evangelie van vergeving. Het is duidelijk dat de Farizeeën hen hierin niet geholpen hebben. Hun sociale vermindering werd niet gedaan uit een liefdevolle barmhartigheid, die actief een weg zoekt om de bekering van de zondaar te bewerken (Luk. 5:30-32). Daardoor werd hun praktijk door de Here veroordeeld.

Het mag dan duidelijk zijn dat sociale vermindering alleen effectief kan werken indien rekening gehouden wordt met een aantal factoren.

Ten eerste moeten wij zelf gemotiveerd zijn door ware broederlijke liefde voor de zondaar. En dit moet hij weten en ook kunnen aanvoelen. Hij mag best wel weten dat het heel moeilijk voor ons kan zijn om onze Here Jezus in deze bepaling te volgen—vooral als er sprake is van een hechte vriendschap, of van een familieband. Wij “mijden” de zondaar absoluut niet omdat wij dit prettig vinden, of omdat *wij* het als gepast gedrag beschouwen. Nee, wij “mijden” hem omdat Christus ons dit bevolen heeft en wij hebben geleerd onze Heiland en Verlosser *boven alles* in dit leven lief te hebben en te volgen, hoe moeilijk het ook is. Wij vertrouwen op Hem dat Hij zijn ingestelde methode wil zegenen als wij die tot zijn eer in de praktijk proberen te brengen. Maar de pijn hierbij hoeven wij niet te verbergen, sterker nog, de betreffende zondaar moet aanvoelen dat wij hem *missen* en steeds *liefhebben*. Dit betekent dat wij op een nederige en liefdevolle manier ons gedrag en ook onze “vermindering” proberen uit te leggen aan deze broeder. Ik heb dit woord “vermijden” opzettelijk tussen aanhalingstekens gezet. Weliswaar kan hij niet langer opgenomen worden in het sociale leven van de andere gemeenteleden. Maar contact met deze broeder moet toch wel steeds gezocht worden. Hij moet voortdurend beseffen dat er sprake is van liefde en zorg voor hem als een *medebroeder*. Wijsheid zal ons dicteren dat, als wij naar zo’n broeder gaan, of hem bij ons uitnodigen op de koffie, wij niet altijd over precies dezelfde zaken zullen spreken. Toch zal ons contact moeten staan in het kader van het duidelijk aangeven dat er steeds broederlijke liefde is, ondanks de sociale beperkingen. Wij kunnen het ons dan niet veroorloven om over God en zijn kerk te zwijgen—al zullen wij niet iedere keer met een flinke vermaning komen.

Ten tweede is het belangrijk dat dit omgaan met de broeder ondersteund wordt door de hele kerkelijke gemeenschap. Alleen als hij merkt, dat al zijn broeders in Christus zo voelen en handelen, zal het tot hem doordringen wat de liefde voor Christus in het leven van de ware gelovige moet betekenen. Alleen dan kan hij beseffen dat het inderdaad om *eeuwige* consequenties gaat.

Ten derde moet er vurig gebeden worden door de gemeente dat deze broeder zich bekeert, dat de Here zijn eigen voorschriften, inzake de tucht, wil zegenen en laat werken in het hart van de betrokkene.

Er is, tenslotte, nog een doel van de uitsluiting uit Christus’ kerk en de daarop volgende sociale vermindering. Zoals Paulus zegt in 1 Kor. 5:6-8, gaat het ook om een *zuivering* van de gemeente van Christus. Door zo te

moeten handelen komen wij allen tot het besef, hoe heilig God is en hoe belangrijk zijn verlossing is voor ons leven. De kerkelijke tucht is ook een nuchtere waarschuwing voor ons allen over de helse resultaten van onvergeven zonde(n). Het maakt ons klein wanneer wij beseffen dat wij voor Gods heilig aangezicht mogen komen, alleen omdat Christus voor ons de straf heeft betaald. Gods genade dringt dan ook des te meer door.

Aan God komt alle eer en glorie toe voor de wonderlijke verlossing die Hij ons gegeven heeft door het bloed van zijn Zoon. Moge Hij ons bewaren dat wij daarvoor ooit ondankbaar worden.

Verdere Literatuur

R. D. Anderson, “Het Gereformeerde Kerkrecht inzake Onttrekking” te vinden op ...
<http://www.frcrockingham.org/anderson/nl/index.html> (klik op “studies”)

J. Kamphuis, *Om de Heiligheid van de Gemeente: De Kerkelijke Tucht* (3de druk, Kampen: Van den Berg, 1986).